

Artur Harazim

PRECEDENCJA PODCZAS UROCZYSTOŚCI PUBLICZNYCH

NARODOWY
INSTYTUT
SAMORZĄDU
TERYTORYJALNEGO

PRZYSZŁOŚĆ | ROZWÓJ | SAMORZĄD

Tytuł: Precedencja podczas uroczystości publicznych

Opracowanie: Artur Harazim, ambasador tytularny, zastępca dyrektora Akademii Dyplomatycznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych

Recenzent: dr Witold Rybczyński, ambasador ad personam

Projekt okładki i strony tytułowej: Wostok-Design Jakub Popłoński

Skład i łamanie: Wostok-Design Jakub Popłoński

Wszelkie prawa zastrzeżone – NIST, Łódź 2017 r.

Artur Harazim

PRECEDENCJA PODCZAS UROCZYSTOŚCI PUBLICZNYCH

SPIS TREŚCI

I – PRECEDENCJA - WPROWADZENIE DO TEMATYKI	2
1) Definicja i rodzaje precedencji	2
2) Precedencja wg stanowisk	2
II – ZASTOSOWANIE PRECEDENCJI PODCZAS UROCZYŚTOŚCI PUBLICZNYCH	9
1) Zasady precedencji	9
2) Przyjęcie zasiadane	15
3) Uroczystości z udziałem korpusu dyplomatycznego	16
III – PRECEDENCJA PODCZAS UROCZYŚTOŚCI - PRZYKŁADY	17

I – PRECEDENCJA - WPROWADZENIE DO TEMATYKI

1) Definicja i rodzaje precedencji

Precedencja to porządek pierwszeństwa, starszeństwa, uszeregowanie osób według ich ważności z uwagi na piastowane funkcje lub stanowiska.

Precedencja dyplomatyczna obowiązuje w relacjach między państwami i ich przedstawicielami, a **precedencja państwowa** obejmuje najważniejsze osoby w życiu publicznym danego państwa.

Precedencja państwowa to kolejność pierwszeństwa między osobistościami piastującymi stanowiska państwowe, rządowe, samorządowe, wojskowe czy też społeczne lub w hierarchii kościelnej. Zasady ustalania precedencji opierają się na porządku konstytucyjnym państwa, biorą również pod uwagę zwyczaje i tradycję narodową. Ustalając precedencję państwową uwzględnia się konstytucyjną kolejność zastępstwa głowy państwa, trójpodział władzy na władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą, pierwszeństwo stanowisk obieralnych przed mianowanymi, pierwszeństwo władzy centralnej przed lokalną.

W wielu krajach precedencja państwowa regulowana jest wewnętrznym aktem prawnym. W Polsce nie istnieje obowiązujący akt normatywny regulujący kwestie precedencji państwowej. Istnieją natomiast przyjęta i stosowana przez Protokół Dyplomatyczny Ministerstwa Spraw Zagranicznych precedencja najwyższych stanowisk państwowych oraz porządek starszeństwa na szczeblu lokalnym, który ukształtował się w wyniku doświadczeń władz samorządowych.

2) Precedencja wg stanowisk

Precedencja najwyższych stanowisk w RP

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej

2. Marszałek Sejmu RP
3. Marszałek Senatu RP
4. Prezes Rady Ministrów
5. Wicemarszałkowie Sejmu RP
6. Wicemarszałkowie Senatu RP
7. Wiceprezesa Rady Ministrów
8. Ministrowie, członkowie Rady Ministrów
9. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
10. Przewodniczący Trybunału Stanu – Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego
11. Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego
12. Prezes Najwyższej Izby Kontroli
13. Rzecznik Praw Obywatelskich
14. Rzecznik Praw Dziecka
15. Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa
16. Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji
17. Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych
18. Prezes Narodowego Banku Polskiego
19. Prezes Instytutu Pamięci Narodowej
20. Prezesi (kierownicy) urzędów centralnych
21. Przewodniczący komisji sejmowych
22. Przewodniczący komisji senackich
23. Posłowie na Sejm RP
24. Senatorowie RP
25. Posłowie do Parlamentu Europejskiego
26. Sekretarze stanu
27. Szef Kancelarii Prezydenta RP
28. Szefowie Kancelarii Sejmu i Senatu
29. Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów
30. Szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego
31. Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego
32. Prezesi Sądu Najwyższego

33. Ambasadorowie RP
34. Podsekretarze stanu
35. Dowódcy generalni i operacyjni rodzajów wojsk sił zbrojnych
36. Komendant Główny Policji
37. Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej
38. Komendant Główny Straży Granicznej
39. Wojewodowie (w swoim województwie zajmują miejsce 9)
40. Zastępcy prezesów urzędów centralnych
41. Dyrektorzy generalni ministerstw i urzędów centralnych

Precedencja stanowisk rządowo-samorządowych w województwie

1. Wojewoda
2. Marszałek województwa
3. Przewodniczący sejmiku województwa
4. Wicewojewoda
5. Prezes Regionalnej Izby Obrachunkowej
6. Przewodniczący Samorządowego Kolegium Odwoławczego
7. Wicemarszałek województwa
8. Wiceprzewodniczący sejmiku województwa
9. Członek zarządu województwa
10. Radny wojewódzki
11. Dyrektor generalny Urzędu Wojewódzkiego
12. Skarbnik województwa

Precedencja stanowisk samorządowych w powiecie

1. Starosta
2. Przewodniczący rady powiatu
3. Wicestarosta
4. Wiceprzewodniczący rady powiatu
5. Członek zarządu powiatu
6. Radny powiatowy

7. Sekretarz powiatu
8. Skarbnik powiatu

Precedencja stanowisk w gminie/mieście

1. Wójt / burmistrz / prezydent miasta
2. Przewodniczący rady gminy / miasta
3. Zastępca wójta / burmistrza / prezydenta miasta
4. Wiceprzewodniczący rady gminy / miasta
5. Radny gminy / miasta
6. Sekretarz gminy / miasta
7. Skarbnik gminy / miasta
8. Sołtys

Precedencja w Kościele katolickim (na podstawie kodeksu prawa kanonicznego, uproszczona na potrzeby uroczystości publicznych, nie religijnych)

1. Kardynałowie
2. Arcybiskupi metropolici
3. Arcybiskupi
4. Biskupi diecezjalni
5. Inni biskupi
6. Wikariusze (generalni, biskupi, sędowi)
7. Infułaci
8. Prałaci
9. Dziekani,
10. Proboszczowie
11. Wikariusze parafialni
12. Diakoni

Ustalanie precedencji

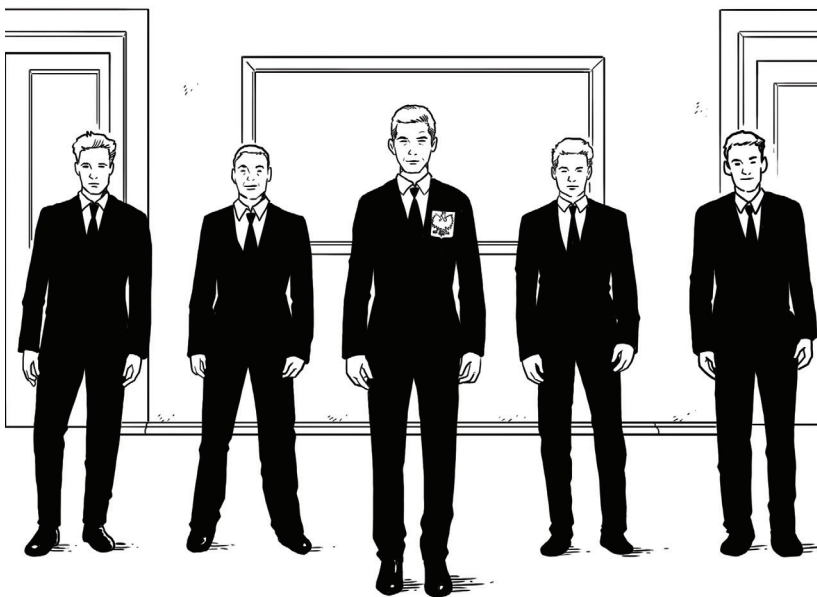
Przygotowując uroczystość publiczną należy ustalić precedencję najważniejszych osobistości w niej uczestniczących. Ułatwi to organizatorom

sprawne i godne prowadzenie uroczystości, pozwoli uniknąć sytuacji niezręcznych i kłopotliwych dla gości i gospodarzy. Pamiętajmy, że kwestia pierwszeństwa to kwestia szacunku dla stanowisk i funkcji, respektu dla instytucji państwa (choć czasami bywa traktowana bardzo osobiście). Porządek pierwszeństwa w gronie uczestniczących osobistości może być dostosowany do konkretnych okoliczności, a organizatorzy mogą pozwolić sobie na pewną elastyczność. Należy jednak pamiętać, że przyjęty klucz przy jego ustalaniu należy stosować konsekwentnie do wszystkich zgromadzonych. Odejście od precedencji zapewne zostanie zauważone, dlatego jeżeli było zamierzone należy mieć dla takiego podejścia ważne i przekonujące uzasadnienie.

Ustalając pierwszeństwo osobistości w konkretnej sytuacji należy uwzględnić poniższe reguły:

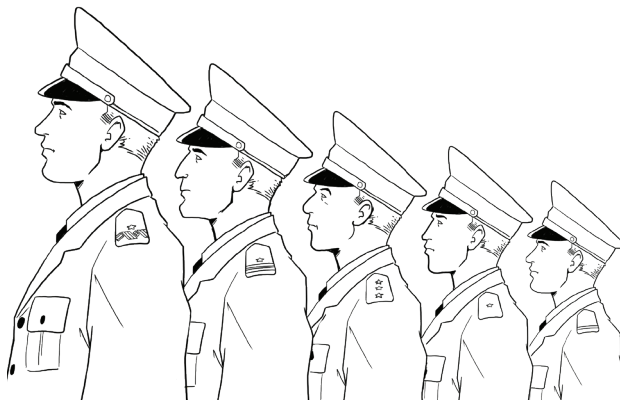
- głowa państwa zawsze jest na czele precedencji;

- zasadniczo stanowisko z wyboru ma pierwszeństwo przed stanowiskiem z nominacji; w ramach stanowisk z nominacji kolejność porządkuje szczebel instytucji powołującej (np. stanowiska z nominacji prezydenta mają pierwszeństwo przed tymi z nominacji premiera);
- członkowie rządu występują w porządku alfabetycznym nazw swoich resortów (podczas uroczystości o charakterze międzynarodowym minister spraw zagranicznych poprzedza pozostałych członków rządu);
- w służbie państwowej urzędnik wyżej postawiony w hierarchii służbowej ma pierwszeństwo przez niżej postawionym;
- wojewoda w swoim województwie reprezentuje Rzeczpospolitą (jest przedstawicielem władz centralnych) i ma pierwszeństwo przed marszałkiem województwa i przewodniczącym sejmiku; ponadto podczas uroczystości z udziałem najwyższych władz państwowych na terenie swojego województwa w precedencji zajmuje miejsce zaraz po członkach Rady Ministrów (jeżeli jednak w uroczystości o charakterze lokalnym jako przedstawiciel władz centralnych uczestniczy wiceminister Spraw Wewnętrznych i Administracji należałoby mu oddać pierwszeństwo z uwagi na sprawowany nadzór na wojewodami)
- prezydent / burmistrz miasta lub wójt gminy, który jest gospodarzem (choć nie zawsze organizatorem) może występować bezpośrednio po wojewodzie, marszałku województwa i przewodniczącym sejmiku;
- tradycyjnie podczas uroczystości państwowych (nie religijnych), na zasadzie kurtuazji, wysokie miejsce przysługuje przedstawicielom duchowieństwa: prymas Polski oraz kardynałowie bezpośrednio po prezydencie RP, marszałkach Sejmu i Senatu oraz premierze, natomiast bezpośrednio po wojewodzie, marszałku województwa i przewodniczącym będzie przypadało miejscowemu arcybiskupowi lub biskupowi;
- należy uwzględniać tradycyjnie wysoką w Polsce rangę sił zbrojnych;

w Wojsku Polskim o precedencji zasadniczo decyduje posiadany stopień wojskowy, a nie stanowisko;

- obowiązująca precedencja najwyższych stanowiska w Polsce nie ustala miejsca przynależnego byłym prezydentom i premierom RP; sugeruje się, aby przysługiwało im miejsce bezpośrednio po czterech najważniejszych osobach w państwie, w kolejności sprawowania urzędów;
- ambasadorowie państw obcych akredytowani w Polsce otrzymują miejsce bezpośrednio po członkach rządu, w kolejności określonej, zgodnie z precedencją dyplomatyczną, przez Protokół Dyplomatyczny Ministerstwa Spraw Zagranicznych; zgodnie z obowiązującym w Polsce zwyczajem pierwszeństwo wśród akredytowanych w Warszawie dyplomatów ma nuncjusz apostolski;
- gdy osoba sprawująca wysokie stanowisko państwowe deleguje w swoim imieniu przedstawiciela to nie korzysta on z miejsca w porządku pierwszeństwa osobistości, którą reprezentuje, tylko z miejsca, które w precedencji przysługuje osobie delegowanej;
- określając precedencję osób zajmujących takie samo stanowisko (np. posłowie, wojewodowie, wójtowie) należy przyjąć obiektywne kryterium pierwszeństwa np. porządek starszeństwa – w sprawowaniu danej funkcji lub wieku albo porządek alfabetyczny.

II – ZASTOSOWANIE PRECEDENCJI PODCZAS UROCZYSTOŚCI PUBLICZNYCH

1) Zasady precedencji

Przybycie na uroczystość – uczestnicy powinni zjawić się na miejscu uroczystości z odpowiednim wyprzedzeniem przed jej rozpoczęciem, tak aby pozostawić czas na przybycie najważniejszych osobistości; w zaproszeniach na uroczystość warto podawać godzinę, do której należy zajmować miejsca; uczestniczące osobistości przybywają w odwróconym porządku protokolarnym (odwrotnie do precedencji – od rangi najniższej do najwyższej); najważniejsza osobistość przybywa ostatnia i jest to zasadniczo moment rozpoczęcia uroczystości; o ustalenie kolejności przybycia najważniejszych uczestników uroczystości powinni zadbać jej organizatorzy.

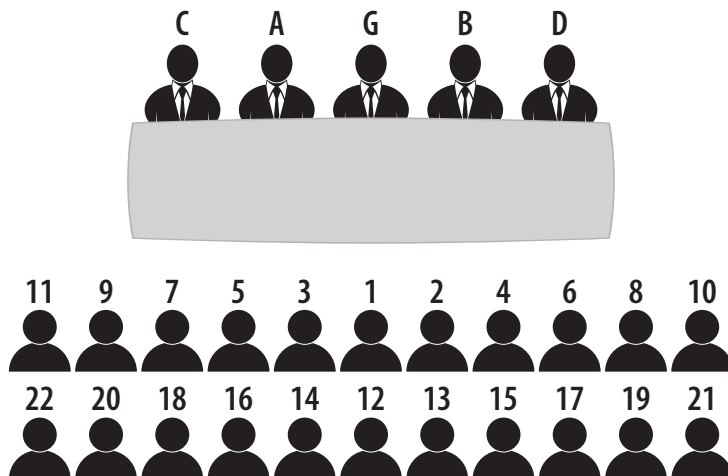
Zajmowanie miejsc – miejsca dla najważniejszych osobistości wyznacza się w zależności od ich pozycji oraz przy uwzględnieniu przewidywanego zabierania głosu (czy też innego zaangażowania w przebieg uroczystości,

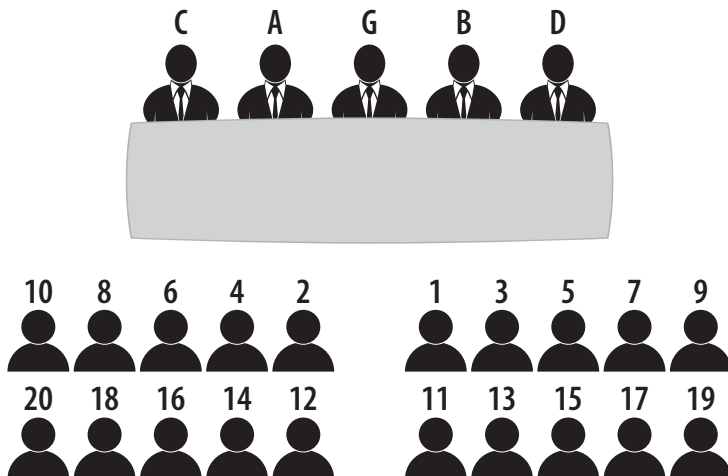
np. wręczenia nagrody); miejsca te powinny być w prezydium lub w pierwszym/pierwszych rzędach, w zależności od przyjętego rozwiązania; jeżeli organizatorzy przewidują stół przydzielny miejsca za nim zajmują gospodarz i mówcy (gospodarz zajmuje miejsce centralne a kolejne osoby, według pierwszeństwa, po jego prawej i lewej ręce, następnie po prawej siedzącego po prawej i po lewej siedzącego po lewej; jeżeli w prezydium przewidziano jedną z osób zajmujących najwyższe stanowiska w państwie, zajmuje ona miejsce centralne, a gospodarz zasiada po jej lewej ręce); krzesła w rzędach ustawia się w sposób ciągły (wtedy najważniejsza osoba zajmuje miejsce pośrodku pierwszego rzędu, kolejne, naprzemiennie, po jej prawej i lewej ręce) lub z przejściem po środku (pierwsze miejsce na prawo od przejścia będzie przeznaczone dla najważniejszej osoby, pierwsze po lewej dla drugiej w precedencji, pozostałe osobistości będą miały miejsca kolejno po prawej ręce pierwszego gościa i po lewej drugiego).

Układ miejsc z prezydium

Wariant 1

Wariant 2

G – gospodarz, przewodniczący spotkania

A, B, C, D – osoby zaproszone do prezydium w kolejności pierwszeństwa

Układ miejsc podczas uroczystości z udziałem jednej z najważniejszych osób w państwie (bez prezydium)

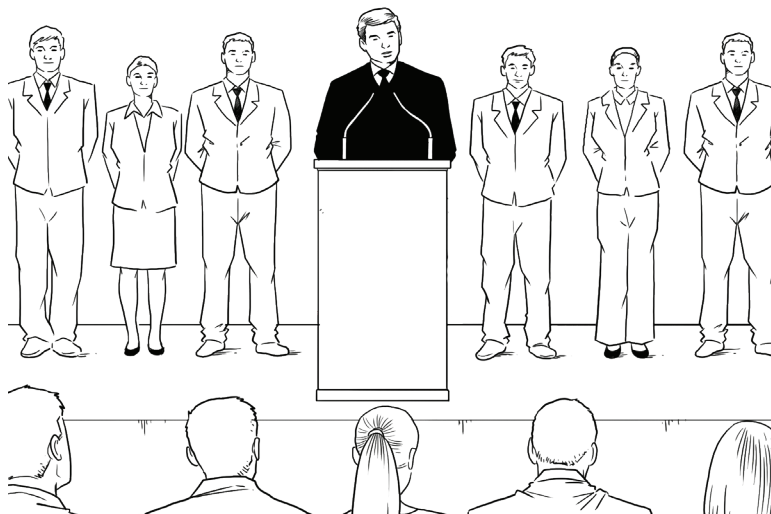

G – gospodarz (w tej sytuacji zajął trzecie miejsce w precedencji)

Powitanie gości – uroczystość powinno rozpocząć powitanie wygłoszone przez gospodarza lub osobę prowadzącą uroczystość; witając zgromadzonych wylicza się najważniejszych gości w kolejności precedencji; ważne jest, aby ograniczyć imienne powitanie (z nazwiska i funkcji) do najważniejszych osobistości, a w przypadku obecności głowy państwa lub jednej z pozostałych

trzech najważniejszych osób w państwie wręcz tylko do głównego zaproszonego.

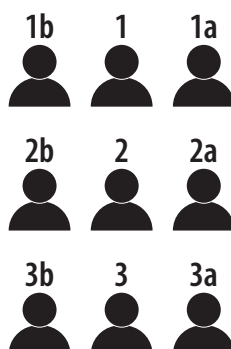
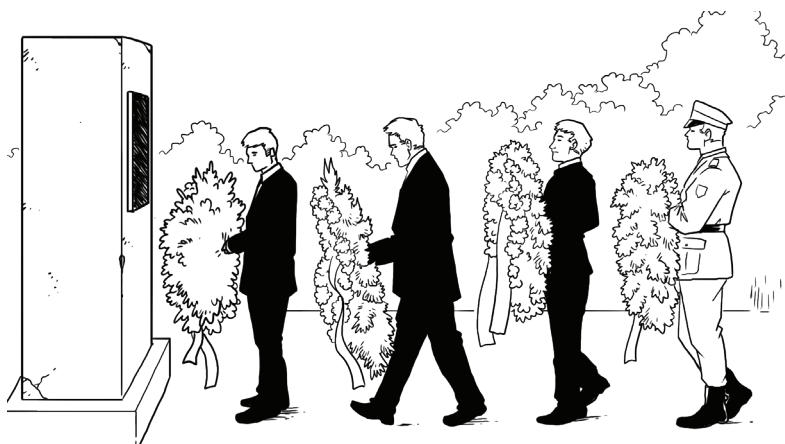

Wystąpienia – w polskiej tradycji po gospodarzu głos zabierają mówcy w kolejności precedencji; wystąpienie najważniejszej osobistości nadaje ton następnym wystąpieniom (te nie powinny być dłuższe niż wystąpienie głównego mówcy); w imieniu danej instytucji czy też organizacji wypowiada się tylko jedna osoba.

Rozpoczynając przemówienie należy najpierw zwrócić się bezpośrednio do najważniejszej lub kilku najważniejszych obecnych osobistości wymieniając je w kolejności pierwszeństwa (np. „Szanowny Panie Prezydencie, Szanowni Państwo” lub „Szanowny Panie Ministrze, Ekszelencje Panie i Panowie Ambasadory, Szanowni Państwo”).

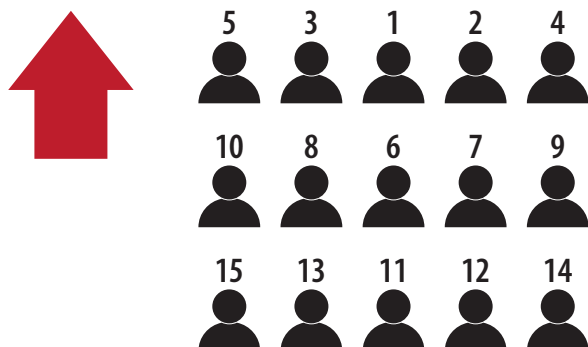
Złożenie wieńców – wieńce pod pomnikiem lub tablicą uczestnicy uroczystości składają w kolejności precedencji; organizatorzy są odpowiedzialni za ustalenie tej kolejności, wywołanie we właściwym momencie osób składających lub też ustawienie odpowiedniego orszaku.

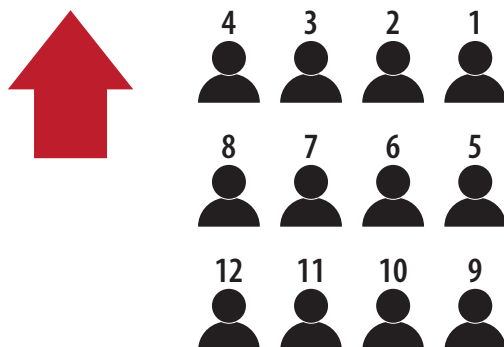

Przejście w orszaku - jeżeli program uroczystości wymaga przejścia gości w orszaku jego układ powinien być wcześniej ustalony przez organizatorów; uczestnicy ustawiają się zgodnie z precedencją w rzędach do pięciu osób; jeżeli w rzędzie przewiduje się nieparzystą liczbę osób to najważniejsza osobistość idzie pośrodku, po jej prawej ręce druga co ważności, po lewej trzecia, następne odpowiednia po prawej i po lewej; jeżeli w szeregu będzie parzysta liczba osób – najważniejsza idzie w pierwszym rzędzie na prawym krańcu, a po jej lewej ręce kolejno następne osoby wg precedencji.

Układ z nieparzystą liczbą osób w rzędzie

Układ z parzystą liczbą osób w rzędzie

Wpis do księgi pamiątkowej – uroczystość może być upamiętniona wpisem do księgi pamiątkowej lub przyjęciem wspólnego dokumentu (np. listu lub deklaracji); podpisy w księdze lub na dokumencie są składane w porządku precedencji; najpierw podpis składa osoba znajdująca się najwyżej w precedencji, poniżej kolejne osoby w porządku pierwszeństwa; w przypadku umieszczenia podpisów w jednej linii (na jednym poziomie) miejsce pierwsze, honorowe, znajduje się z lewej strony, pod tekstem (zastosowanie ma tu reguła „prawicy heraldycznej”); jeżeli dokument w jednej linii podpisuje nieparzysta liczba osób można przewidzieć podpis

najważniejszej osobistości w środku, kolejne podpisy powinny być składane naprzemiennie z lewej i z prawej.

Opuszczenie miejsca uroczystości – uczestnicy opuszczają uroczystość w kolejności precedencji; organizatorzy powinni zadbać, aby uczestnicy uroczystości pozostali na swoich miejscach do czasu opuszczenia miejsca uroczystości przynajmniej przez kilka najważniejszych osobistości.

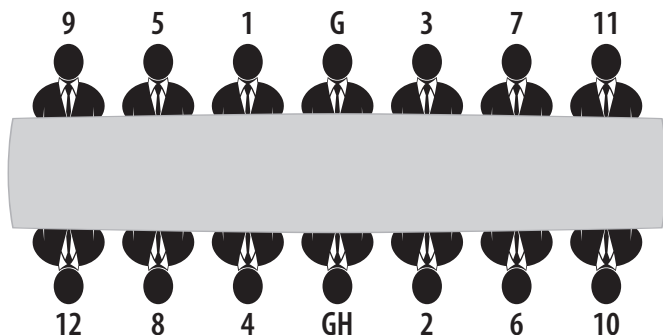
2) Przyjęcie zasiadane

Jeżeli uroczystościom publicznym towarzyszą przyjęcia zasiadane rozsadzanie gości przy stole obowiązkowo uwzględnia precedencję; samo rozmieszczenie gości przy stole jest jednym z najtrudniejszych zadań protokolarnych, należy przy tym kierować się trzema zasadami: pierwszeństwa prawej ręki (prawa strona jest bardziej zaszczytna, „honorowa” niż lewa strona) precedencji i alternacji (rozsadzanie naprzemienne kobiet i mężczyzn, obcokrajowców i współrodaków, członków różnych delegacji); przy planowaniu rozmieszczenia gości przy stole należy być brać pod uwagę istniejące animozje między gośćmi (zdecydowanie unikać posadzenia

obok siebie osób pozostających w konflikcie); trzeba również brać pod uwagę znajomość języków w sytuacji obecności gości zagranicznych (ewentualnie zapewnić obecność tłumacza).

Posiłek służbowy (bez udziału współmałżonków)

G – gospodarz

GH – gość honorowy

Warto odnotować, że podczas **uroczystości z udziałem asysty wojskowej** stosuje się ceremoniał wojskowy Sił Zbrojnych RP (załącznik do decyzji Nr 392/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 30 września 2014 r.). Ceremoniał ten określa m.in. kolejność ustawienia delegacji do składania wieńców i wiązanek podczas uroczystości organizowanych z udziałem wojskowej asysty honorowej.

3) Uroczystości z udziałem korpusu dyplomatycznego

Pierwszeństwo w tym gronie ustala się zgodnie z precedencją dyplomatyczną. Według prawa dyplomatycznego w hierarchii szefów placówek pierwsze miejsce zajmuje ambasador, następnie poseł-minister pełnomocny (ranga bardzo rzadko nadawana) i *chargé d'affaires*. Precedencja wśród ambasadorów jest ustalana na podstawie długości ich po-

bytu na placówce liczonego od chwili złożenia listów uwierzytelniających. Polska należy do państw, w których tradycyjnie nuncjusz apostolski jest dziekanem korpusu dyplomatycznego i zajmuje pierwsze miejsce w precedencji. Pierwszeństwo wśród pozostałych członków personelu ambasad ustala każde państwo według swoich kryteriów i zasad; najczęściej kolejność jest następująca: minister pełnomocny, radcaminister pełnomocny, pierwszy radca, radca, pierwszy sekretarz, drugi sekretarz, trzeci sekretarz i attaché (jednakże *attaché* obrony zajmuje miejsce wyższe, często zaraz po zastępcy ambasadora). Protokół Dyplomatyczny MSZ publikuje (również na stronie internetowej) listę korpusu dyplomatycznego oraz porządek precedencji szefów przedstawicielstw dyplomatycznych akredytowanych w Polsce.

III – PRECEDENCJA PODCZAS UROCZYSTOŚCI - PRZYKŁADY

Uroczystość organizowana przez władze województwa z udziałem najwyższych władz państwowych, samorządowych i kościelnych:

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu RP
3. Marszałek Senatu RP
4. Prezes Rady Ministrów
5. Prymas Polski, kardynałowie
6. Byli prezydenci
7. Byli premierzy
8. Wicemarszałkowie Sejmu RP
9. Wicemarszałkowie Senatu RP
10. Wiceprezesi Rady Ministrów
11. Ministrowie, członkowie Rady Ministrów
12. Wojewoda (gospodarz)
13. Marszałek województwa, które jest gospodarzem
14. Prezydent miasta / burmistrz miejscowości, które jest gospodarzem

15. Ambasadorowie państw obcych akredytowani w Polsce
16. Arcybiskup metropolita (miejscowy), biskup ordynariusz diecezji miejscowej
17. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
18. Przewodniczący Trybunału Stanu – Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego
19. Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego
20. Prezes Najwyższej Izby Kontroli
21. Rzecznik Praw Obywatelskich
22. Rzecznik Praw Dziecka
23. Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa
24. Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji
25. Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych
26. Prezes Narodowego Banku Polskiego
27. Prezes Instytutu Pamięci Narodowej
28. Prezesi (kierownicy) urzędów centralnych
29. Przewodniczący komisji sejmowych
30. Przewodniczący komisji senackich
31. Posłowie na Sejm RP
32. Senatorowie RP
33. Posłowie do Parlamentu Europejskiego
34. Sekretarze stanu
35. Szef Kancelarii Prezydenta RP
36. Szefowie Kancelarii Sejmu i Senatu
37. Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów
38. Szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego
39. Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego
40. Prezesi Sądu Najwyższego
41. Ambasadorowie RP
42. Podsekretarze stanu
43. Dowódcy generalni i operacyjni rodzajów wojsk sił zbrojnych
44. Komendant Główny Policji
45. Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej

46. Komendant Główny Straży Granicznej
47. Wojewodowie (inni)
48. Zastępcy prezesów urzędów centralnych
49. Dyrektorzy generalni ministerstw i urzędów centralnych
50. Prezes Sądu Apelacyjnego
51. Wicewojewoda
52. Prezes Sądu Okręgowego
53. Prezes Regionalnej Izby Obrachunkowej
54. Przewodniczący Samorządowego Kolegium Odwoławczego
55. Wicemarszałek województwa
56. Wiceprzewodniczący sejmiku województwa
57. Członek zarządu województwa
58. Radny wojewódzki
59. Dyrektor generalny Urzędu Wojewódzkiego
60. Skarbnik województwa
61. Starosta
62. Przewodniczący rady powiatu
63. Wicestarosta
64. Wiceprzewodniczący rady powiatu
65. Członek zarządu powiatu
66. Radny powiatowy
67. Sekretarz powiatu
68. Skarbnik powiatu
69. Wójt / burmistrz / prezydent miasta
70. Przewodniczący rady gminy / miasta
71. Zastępca wójta / burmistrza / prezydenta miasta
72. Wiceprzewodniczący rady gminy / miasta
73. Radny gminy / miasta
74. Sekretarz gminy / miasta
75. Skarbnik gminy / miasta
76. Sołtys

Uroczystość organizowana przez władze wojewódzkie z udziałem przedstawicieli władz państwowych, korpusu dyplomatycznego oraz władz miejscowych

1. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji
2. Wojewoda
3. Marszałek województwa
4. Przewodniczący sejmiku
5. Prezydent miasta, które jest gospodarzem
6. Ambasadorowie państw obcych akredytowani w Polsce
7. Biskup ordynariusz miejscowej diecezji
8. Prezes Instytutu Pamięci Narodowej
9. Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Poszkodowanych
10. Posłowie na Sejm RP
11. Senatorowie
12. Podsekretarze stanu
13. Wicewojewoda
14. Starostowie (np. w kolejności alfabetycznej)
15. Wójtowie (np. w kolejności alfabetycznej)

Uroczystość organizowana przez władze wojewódzkie z udziałem parlamentarzystów, władz samorządowych, lokalnych i kościelnych

1. Wojewoda
2. Marszałek województwa
3. Przewodniczący sejmiku
4. Burmistrz / prezydent miasta gospodarza
5. Arcybiskup metropolita / biskup ordynariusz (miejscowy)
6. Posłowie na Sejm RP
7. Senatorowie RP
8. Posłowie do Parlamentu Europejskiego
9. Wicewojewoda
10. Prezes Sądu Okręgowego
11. Prezes Regionalnej Izby Obrachunkowej

12. Wicemarszałek województwa
13. Wiceprzewodniczący sejmiku województwa
14. Członek zarządu województwa
15. Radny wojewódzki
16. Dowódca jednostki wojskowej stacjonującej w województwie
17. Komendant Wojewódzkiej Policji
18. Komendant Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej
19. Dyrektor generalny Urzędu Wojewódzkiego
20. Skarbnik Województwa

Uroczystość organizowana przez władze lokalne z udziałem przedstawiciela władz centralnych, parlamentarzystów, władz samorządowych (powiatowych) i duchowieństwa

1. Sekretarz stanu w MSWiA (reprezentujący rząd RP)
2. Wojewoda
3. Prezydent miasta gospodarza
4. Biskup ordynariusz (miejscowy)
5. Posłowie na Sejm RP
6. Starosta
7. Przewodniczący rady powiatu
8. Członek zarządu powiatu
9. Radny powiatowy
10. Przewodniczący rady gminy / miasta

Uroczystość organizowana przez władze gminy z udziałem przedstawicieli władz wojewódzkich i powiatowych

1. Wojewoda
2. Wiceprzewodniczący sejmiku województwa
3. Starosta
4. Wójt gminy gospodarza
5. Przewodniczący rady gminy
6. Proboszcz

7. Radny wojewódzki
8. Zastępca wójta
9. Radny gminy
10. Sołtys

Uroczystość organizowane przez władze gminy z udziałem parlamentarzystów i władz samorządowych

1. Poseł na Sejm RP
2. Przewodniczący rady powiatu
3. Burmistrz miasta gospodarza
4. Przewodniczący rady miasta
5. Radny miasta

BIBLIOGRAFIA

1. D. Dziewulak, *Precedencja stanowisk publicznych w Polsce*, Biuro Analiz Sejmowych, Analizy BAS nr 2 (10), Warszawa 2009
2. T. Orłowski, *Protokół Dyplomatyczny. Między tradycją a nowoczesnością*, PISM, Warszawa 2015
3. J. Sibora (oprac.), *Protokół Dyplomatyczny i ceremoniał państwowy II RP*, PISM, Warszawa 2010
4. J. Sutor, *Etykieta dyplomatyczna z elementami protokołu i ceremoniałów*, Wolters Kluwer, Warszawa, 2016

Wzorem dla kształtowania światowego porządku tak w precedencji, jak i w ceremoniale (dwóch podstawowych filarów protokołu dyplomatycznego) jest protokół dyplomatyczny wraz z wynikającą z niego współczesną etykietą (...)

Zebranie w jednym, uporządkowanym opracowaniu zasad pierwszeństwa i starszeństwa osób świeckich i duchownych, urzędów, instytucji i kościoła katolickiego na poziomie najważniejszych stanowisk w Polsce oraz precedencja stanowisk rządowo-samorządowych w województwie, powiecie i gminie stanowi istotny, praktyczny poradnik dla każdego, kto działa w życiu publicznym na różnych jego szczeblach.

Autor konsekwentnie, w opracowaniu, omawia też poszczególne czynności doprowadzające do danej uroczystości, jak i po jej zakończeniu, m.in. warianty zajmowania miejsc, kolejność wystąpień, złożenie wieńców, czy wpis do księgi pamiątkowej.

dr Witold Rybczyński, ambasador ad personam